НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Семантика и прагматика допусних везника у савременом српском језику (когнитивнолингвистички приступ)"
КАНДИДАТА мср Александре Јовановић

и МЕНТОРА, проф. др Душке Кликовац

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. *Датум и орган који је именовао комисију*:

Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду донело је на Трећој електронској седници, 23. новембра 2020, одлуку бр. 3437/1, којом се образује Комисија за одобрење теме за израду докторске дисертације мср Александре Јовановић „Семантика и прагматика допусних везника у савременом српском језику (когнитивнолингвистички приступ)".

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. Др Јован Чудомировић, доцент, Српски језик, 14. јун 2016, Филолошки факултет Универзитета у Београду (председник Комисије)
2. Др Балша Стипчевић, доцент, Српски језик, 22. септембар 2020, Филолошки факултет Универзитета у Београду
3. Др Бојана Милосављевић, ванредни професор, Српски језик, 1. јул 2017, Учитељски факултет Универзитета у Београду

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Рођена је 14. 9. 1993. године у Смедереву, где је завршила основну школу и гимназију. Студијски програм основних академских студија Српски језик и књижевност (наставнички профил) Филолошког факултета Универзитета у Београду завршила је 2016. г., са просечном оценом 9,29. Исте године паралелно је уписала мастер студије на Филолошком факултету (смер Српски језик – теорија и настава) и на Факултету политичких наука (смер Комуникологија) Универзитета у Београду. Мастер рад Непрелазни (неповратни и неправи повратни) семикопулативни глаголи и њихове допуне у савременом српском језику (ментор др Б. Стипчевић) одбранила је 2017. г. (са оценом 10), а мастер рад Функције политичког дискурса у Породичној трилогији Данила Киша (ментор др Д. Станојевић) 2018. г. (са оценом 10). Докторске академске студије уписала је 2017; до сада је положила све испите (просечна оцена 10,00).

Учествовала је на пет студентских научних скупова (Studentska lingvistička konferencija StuLiKon, Sarajevo, 2014; IX–XI Научни скуп младих филолога Србије, Крагујевац, 2017–2019; International Philological Forum for Young Scholars, Софија, 2018) и држала радионицу на 60. Републичком зимском

семинару за наставнике и професоре српског језика и књижевности на Филолошком факултету у Београду. Била је полазница на двема летњим школама (Eastern Generative Grammar – 2018. у Бањалуци; 2019. у Вроцлаву).

Досад је објавила седам научних/стручних радова (од којих шест у часописима, а један у зборнику), један приказ и две хронике. Написала је неколико лингвистичких чланака у оквиру пројекта Лингвопедија 2016.

Од 13. 9. 2018. г. запослена је у Институту за српски језик САНУ као истраживач-приправник на пројекту Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Објављени радови:

1. Семантичке и синтаксичке особености непрелазних (неповратних и неправих повратних) семикопулативних глагола у савременом српском језику, *Наслеђе*, 41, 2018, 27–48. (M24)

2. Семантички и синтаксички статус семикопулативног глагола *остати*, *Књижевност и језик*, 65/1–2, 2018, 91–105. (M51)

3. О лексеми *као* из угла теорије прототипа, *Књижевност и језик*, 67/1, 2020, 79–94. (M51)

4. [у штампи] О дативној енклитици расплинуте референцијалности у савременом српском језику, *Наш језик*, 51/1, стр. 75–92. (M51)

5. О неким необичним употребама глагола доћи (*Он ми дође брат од стрица / То му дође субота*), *Језик данас*, 11, 2018, 30–36. (M53)

6. *Хеј, тетка!* и *Тетко једна теткаста!* (вокатив од морфологије до прагматике), *Језик данас*, 12, 2018, 36–39. (M53)

7. [са Стефаном Милосављевићем] *Бла, бла, бла* (О форми у служби семантике и прагматике), *Језик данас*, 13, 2019, 27–35. (M53)

8. Семантичка анализа зоолексема у роману Сеобе Милоша Црњанског, у: М. Ковачевић (ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности*, 9/1, Крагујевац: ФИЛУМ – ЈАСЕН, 2018, 95–106. (M45)

Прикази:

9. Душка Кликовац, Српски језик у светлу когнитивне лингвистике, *Наш језик*, 50/1, 2019, 119–129.

Хронике:

10. [са Стефаном Милосављевићем] „Летња школа генеративне граматике (Eastern Generative Grammar – EGG, Бања Лука, 2018)”, *Свет речи*, 47–48, 2019, 33–35.

11. [са Стефаном Милосављевићем] „О једној летњој граматичкој авантури (Eastern Generative Grammar, Вроцлав, 2019)”, *Лингвистичке актуелности*, 32, 2019, 67–73.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

На основу увида у биографију и библиографију кандидата, Комисија сматра да кандидаткиња Александра Јовановић **испуњава све услове за израду докторске дисертације**.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА НАПОМЕНА:

За ментора је предложена др Душка Кликовац, редовни професор на Филолошком факултету Универзитета у Београду (ужа научна област Српски језик), са Катедре за српски језик с јужнословенским језицима.

Библиографија ментора са најмање пет јединица релевантних за област из које се ради докторска

дисертација.

1. „О презенту несвршених глагола за означавање будућих ситуација“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 38/1, 2009, стр. 57–71.

2. „О месним клаузама у српском језику“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 40/3, 2011, стр. 47–72.

3. „О глаголу *требати*: теорија, употреба и норма“. *Наш језик*, XLII: 3–4, 2011, стр. 3–24.

4. „Како проста реченица може бити сложена (О подели реченица „по саставу“)“, *Књижевност и језик*, год. LXIV, бр. 1–2, 2017, стр. 1–24.

5. „О ’приповедачкој’ употреби речи *кад(а)* и *док* из угла теорије прототипа“, [у књизи] *Српски језик у светлу когнитивне лингвистике*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, стр. 181–216.

Комисија сматра да **проф. др Душка Кликовац испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације**.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

1. Формулација назива тезе (наслова)

Комисија сматра **да је предложени назив тезе – „Семантика и прагматика допусних везника у савременом српском језику (когнитивнолингвистички приступ)” адекватан и да добро одражава суштину предложене теме истраживања**.

2. ***Предмет (проблем) истраживања***

Предмет научног истраживања јесте семантика и прагматика допусних везника / везничких спојева / везничких израза *иако, премда, мада, макар / ма (ко, како, колико* и сл.*) (да)*, као и *упркос томе што, без обзира (на то) што, и поред тога што.* Кандидаткиња у свом предлогу истиче да о семантици ових везника у литератури „готово да нема речи: сва је пажња усмерена ка типовима допусних клауза, које се ’класификују’ према везнику којим су уведене”. Осим констатација да допусне клаузе изражавају сметњу, препреку и сл. реализацији онога што се износи остатком више клаузе, у граматикама српског језика и другој релевантној литератури (Новаковић [2]1902: 342–344; Белић 1923/2000: 293; Стевановић [4]1989: 909–915; Силић/Прањковић 2005: 349–351; Мразовић/Вукадиновић [2]2009: 607–611; Пипер/Клајн [2]2014: 516–518; Војводић 2018: 467–478)), семантика оваквих конструкција не разматра се детаљније.

Комисија закључује **да је предложени предмет истраживања подобан својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у области дисертације.**

3. ***Библиографија прелиминарних истраживања***

Кандидаткиња Александра Јовановић приложила је прелиминарну библиографију од 133 библиографске јединица релевантне за истраживање.

1. **Азар 1997:** M. Azar, Concession relations as argumentation, *Text-Interdisciplinary Journal for the Study of Discourse*, 17/3, 301–316.

2. **Апресјан 2009:** V. Apresjan, Concession in Russian: Semantics as a reflection of rhetoric, in: *Proceedings. Fourth International Conference on Meaning-text theory (MTT-2009).*

3. **Арсенијевић 2006:** Б. Арсенијевић, Доследно семантички приступ релативним клаузама и категорији зависности, *Српски језик*, 1–2, 487–500.

4. **Артс 1988:** B. Aarts, Clauses of Concession in Written Present-Day British English, *Journal of English Linguistics*, 21/1, 39–58.

5. **Бабић 2002:** М. Бабић, О исказу у загради, *Српски језик*, 1–2, 303–320.

6. **Барт 2000:** D. Barth, „That's true, although not really, but still": Expressing concession in spoken English, in: E. Couper-Kuhlen and B. Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin: Mouton de Gruyter, 411–437.

7. **Бел 2010:** D. M. Bell, *Nevertheless*, *still* and *yet*: Concessive cancellative discourse markers, *Journal of Pragmatics*, 42/7, 1912–1927.

8. **Белић 1923/2000:** А. Белић, Синтакса српскохрватског језика, у [књизи]: *Универзитетска предавања из савременог српскохрватског језика*, Изабрана дела А. Белића, 14, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 215–303.

9. **Брдар / Брдар-Сабо 2014:** M. Brdar and R. Brdar-Szabó, Syntactic reduplicative constructions in Hungarian (and elsewhere): Categorization, topicalization and concessivity rolled into, in: *Selected Papers from the 4th UK Cognitive Linguistics Conference*, 36–51.

10. **Васић 2003:** В. Васић, Хијерархизација предиката и типологија субординираних клауза, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 31/1, 29–34.

11. **Васић 2007:** В. Васић, Кондиционално-каузални комплекс, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 50, 105–110.

12. **Верстрете 2004:** Verstraete, J. C., Initial and final position for adverbial clauses in English: The constructional basis of the discursive and syntactic differences, *Linguistics*, 42/4, 819–853.

13. **Верхаген 2000:** A. Verhagen, Concession implies causality, though in some other space, in: E. Couper-Kuhlen and B. Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin: Mouton de Gruyter, 361–380.

14. **Вихман/Керц 2013:** D. Wiechmann and E. Kerz, The positioning of concessive adverbial clauses in English: Assessing the importance of discourse-pragmatic and processing-based constraints, *English Language and Linguistics*, 17/1, 1–23.

15. **Војводић 2010:** Д. Војводић, О конверзивној асиметрији, имплицитној евиденцијалности и епистемичкој модалности у концесивним реченицама, *Зборник Матице српске за славистику*, 78, 135–149.

16. **Војводић 2018:** Д. Војводић, Реченице са клаузама категоријалног комплекса условљености: узрочним, посљедичним, циљним, поредбеним, допусним, у [књизи]: П. Пипер et al., *Синтакса сложене реченице у савременом српском језику*, Нови Сад – Београд: Матица српска – Институт за српски језик САНУ, 433–490.

17. **Гивон 1987:** T. Givón, Beyond foreground and background, in: R. S. Tomlin (ed.), *Coherence and Grounding in Discourse*, Amsterdam: John Benjamins, 175–188.

18. **Гинтнер 1996:** S. Günthner, From subordination to coordination? verb-second position in German causal and concessive constructions, *Pragmatics*, 6/3, 323–356.

19. **Гинтнер 2000:** S. Giinthner, From concessive connector to discourse marker: The use of *obwohl* in everyday German interaction, in: E. Couper-Kuhlen and B. Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin: Mouton de Gruyter, 439–468.

20. **Грајс 1989:** H. P. Grice, *Studies in the Way of Words*, Cambridge: Harvard University Press.

21. **Грицкат 1953:** И. Грицкат, О допусном значењу свезице и и речи *иједан*, *имало*, *ико* и сл., *Наш језик*, 4/5–

8, 219–228.

22. **Данцигјер/Свитсер 2005:** B. Dancygier and E. Sweetser, *Mental Spaces in Grammar: Conditional Constructions*, New York: Cambridge University Press.

23. **Данцигјер/Трнавац 2007:** B. Dancygier and R. Trnavac, Conjunctions, verb forms, and epistemic stance in Polish and Serbian predictive conditionals, in: D. Divjak and A. Kochanska (ed.), *Cognitive Paths into the Slavic Domain*, Berlin – Boston: De Gruyter Mouton, 181–218.

24. **Дизел 1996:** H. Diessel, Processing Factors of Pre- and Postposed Adverbial Clauses, *Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 22/1, 71–82.

25. **Дизел 2001:** H. Diessel, The Ordering Distribution of Main and Adverbial Clauses: A Typological Study, *Language*, 77/3, 433–455.

26. **Дизел 2005:** H. Diessel, Competing motivations for the ordering of main and adverbial clauses, *Linguistics*, 43/3, 449–470.

27. **Ђуркин 2017:** В. Ђуркин, Систем сложених концесивних везника у српском језику, *Српски језик*, 22, 217–240.

28. **Звекић Душановић 2007:** Д. Звекић Душановић, О неким синтаксичко-семантичким трансформацијама на релацији: кондиционалност – негација – концесивност, *Зборник матице српске за филологију и лингвистику*, 50, 271–279.

29. **Изуцу 2008:** M. N. Izutsu, Contrast, concessive, and corrective: Toward a comprehensive study of opposition relations, *Journal of Pragmatics*, 40/4, 646–675.

30. **Итен 1998а:** C. Iten, *Because* and *although*: a case of duality?, *Pragmatics and Beyond New Series*, 9, 59–80.

31. **Итен 1998б:** C. Iten, The meaning of *although*: a Relevance Theoretic account, *UCL working Papers in Linguistics*, 10, 81–108.

32. **Итен 2000:** C. Iten, *Although* revisited, *UCL Working Papers in Linguistics*, 12, 65–95.

33. **Јовановић 2020:** А. Јовановић, О лексеми *као* из угла теорије прототипа, *Књижевност и језик*, 67/1, 79–94.

34. **Калерги 2013:** H. Kallergi, The Role of Repetition in the Rise of Concessivity, in: N. Lavidas (ed.), *Major Trends in Theoretical and Applied Linguistics*, 1, London: Versita, 319–334.

35. **Кениг/Ајзенберг 1984:** E. König und P. Eisenberg, Zur Pragmatik von Konzessivsätzen, in: G. Stickel (hrsg.), *Pragmatik in der Grammatik*, Düsseldorf: Schwann, 313–332

36. **Кениг 1985а:** E. König, On the history of concessive connectives in English. Diachronic and synchronic evidence, *Lingua*, 66/1, 1–19.

37. **Кениг 1985б:** E. König, Where do concessives come from? On the development of concessive connectives, in: J. Fisiak (ed.), *Historical Semantics, Historical Word Formation*, Berlin – New York, Mouton Publishers, 263–282.

38. **Кениг 2000:** E. König and P. Siemund, Causal and concessive clauses: Formal and semantic relations, in: E. Couper-Kuhlen and B. Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin: Mouton de Gruyter, 341–360.

39. **Кликовац [2]2006:** D. Klikovac, *Semantika predloga: studija iz kognitivne lingvistike*, Beograd: Filološki fakultet.

40. **Кликовац 2008:** Д. Кликовац, О семантици текстуалних конектора у српском језику који се састоје од предлога месних значења и поименичене заменице *тај* (*поред тога*, *уз то*, *насупрот томе*, *поврх тога*,

при томе, *према томе*, *иза тога*, *на то*), *Зборник Матице српске за славистику*, 73, 177–193.

41. **Кликовац 2017:** Д. Кликовац, О употреби заменичких прилога за време *онда* и *тад(а)*, у: Р. Драгићевић (ур.), *Путевима речи – Зборник у част Даринки Гортан Премк*, Београд: Филолошки факултет, 495–516.

42. **Кликовац 2018а:** Д. Кликовац, О „приповедачкој" употреби *кад(а)* и *док* из угла теорије прототипа, у [књизи]: Д. Кликовац, *Српски језик у светлу когнитивне лингвистике*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 181–216.

43. **Кликовац 2018б:** Д. Кликовац, О семантици и употреби предлога *уз*, у [књизи]: Д. Кликовац, *Српски језик у светлу когнитивне лингвистике*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 41–72.

44. **Кликовац 2018в:** Д. Кликовац, О систему заменичких прилога за место у српском језику: прилог „тамо", у: Р. Драгићевић и В. Брборић (ур.), *Српска славистика: колективна монографија*, 1, Београд: Савез славистичких друштава Србије, 125–140.

45. **Кликовац 2018г:** Д. Кликовац, Како проста реченица може бити сложена (О подели реченица по саставу), у [књизи]: Д. Кликовац, *Српски језик у светлу когнитивне лингвистике*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 131–152.

46. **Кнот 1996:** A. Knott, *A Data-Driven Methodology for Motivating a Set of Coherence Relations*, University of Edinburgh, PhD thesis. https://era.ed.ac.uk/bitstream/handle/1842/583/1996-alik.pdf?sequence=3&isAllowed=y, 25.08.2020.

47. **Ковачевић 1993:** М. Ковачевић, Распоред клауза у независносложеној реченици, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 36/2, 181–205.

48. **Ковачевић 2012:** M. Kovačević, *Uzročno semantičko polje*, Beograd: Jasen.

49. **Ковачевић [2]2015а:** М. Ковачевић, Концесивност као посљедица негације каузалности, у [књизи]: М. Ковачевић, *Кроз синтагме и реченице*, Београд: Јасен, 81–91.

50. **Ковачевић [2]2015б:** М. Ковачевић, Зависна реченица са спецификативним значењем, у [књизи]: М. Ковачевић, *Кроз синтагме и реченице*, Београд: Јасен, 189–202.

51. **Ковачевић 1997:** М. Ковачевић, Експективне зависне реченице, *Српски језик*, 1–2, 19–30.

52. **Ковачевић 2009:** М. Ковачевић, Значај интензификатора за концесивну интерпретацију зависних клауза, у [књизи]: М. Ковачевић, *Огледи из српске синтаксе*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 87–105.

53. **Ковачевић 2020:** М. Ковачевић, Типови и значења независносложених реченица, *Књижевност и језик*, 67/1, 13–25.

54. **Кордић 2008:** S. Kordić, Koordinacija i subordinacija u složenim rečenicama slavenskih jezika, *Јужнословенски филолог*, 64, 189–197.

55. **Кревелс 1998:** M. Crevels, Concessives in Spanish, in: M. Hannay and M. Bolkestein (ed.), *Functional Grammar and Verbal Interaction*, Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins, 129–148.

56. **Кревелс 2000:** M. Crevels, Concessives on different semantic levels: A typological perspective, in: Elizabeth Couper-Kuhlen and B. Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin: Mouton de Gruyter, 313–339.

57. **Кристофаро 2008:** S. Cristofaro, Asymmetric events, subordination, and grammatical categories, in: B. Lewandowska-Tomaszczyk (ed.), *Asymmetric Events*, Amsterdam: John Benjamins, 151–172.

58. **Кубурић Мацура 2014:** М. Кубурић Мацура, *Систем синтаксичких концесивних јединица у савременом*

српском језику, Филолошки факултет Универзитета у Бањалуци, докторска дисертација.

59. **Кубурић Мацура 2015:** М. Кубурић Мацура, Релативне клаузе са концесивном семантиком у савременом српском језику, у: *Зборник радова с научног скупа „Паисиеви четенија”*, 106–114.

60. **Кубурић Мацура 2017а:** М. Кубурић Мацура, Глаголски прилози с концесивном интерпретацијом у савременом српском језику, *Прилози настави српског језика и књижевности*, 4, 65–80.

61. **Кубурић Мацура 2017б:** М. Кубурић Мацура, Исказивање концесивних релација на нивоу текста у савременом српском језику, у: *Зборник радова Србистика данас*, 28–45.

62. **Кубурић Мацура 2018:** М. Кубурић Мацура, Реченице с алтернативним концесивним значењем у савременом српском језику, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу*, 17, 34–51.

63. **Кубурић Мацура 2019:** М. Кубурић Мацура, Адверзативне реченице с концесивним смисаоним односом у српском језику, *Српски језик*, 24, 375–392.

64. **Куликовер/Џекендоф 1997:** P. W. Culicover and R. Jackendoff, Semantic Subordination despite Syntactic Coordination, *Linguistic Inquiry*, 28/2, 195–217.

65. **Ланакер 2008:** R. W. Langacker, Subordination in cognitive grammar, in: B. Lewandowska-Tomaszczyk (ed), *Asymmetric Events*, Amsterdam: John Benjamins, 137–149.

66. **Ланакер 2014:** Р. Ланакер, Когнитивна граматика (прев. Д. Тришић), у: К. Расулић и Д. Кликовац (ур.), *Језик и сазнање: хрестоматија из когнитивне лингвистике*, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 185–240.

67. **Ланг 1984:** E. Lang, *The Semantics of Coordination*, Amsterdam: John Benjamins.

68. **Ланг 2000:** E. Lang, Adversative connectors on distinct levels of discourse: A re-examination of Eve Sweetser’s three-level approach, in: E. Couper-Kuhlen and B. Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin: Mouton de Gruyter, 235–256.

69. **Латос 2010:** A. Latos, From space to concession: a case study in semantic change, in: G. Marotta, A. Lenci, L. Meini and F. Rovai (ed.), *Space in Language: Proceedings of the Pisa International Conference*, 357–373.

70. **Лејкоф/Џонсон 1980:** G. Lakoff and M. Johnson, *Metaphors We Live By*, Chicago: University of Chicago Press.

71. **Лејкоф 1984:** G. Lakoff, Performative Subordinate Clauses, *Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 10, 472–480.

72. **Лејкоф 1987:** G. Lakoff, *Women, Fire, and Dangerous Things*, Chicago: University of Chicago Press.

73. **Лејкоф 2014:** Џ. Лејкоф, Когнитивни модели и теорија прототипа (прев. М. Беланов), у: К. расулић и Д. Кликовац (ур.), *Језик и сазнање: хрестоматија из когнитивне лингвистике*, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 105–150.

74. **Марковић 2010:** А. Марковић, Везник *пак* у српском језику, *Наш језик*, 41/3–4, 85–97.

75. **Мат/Сандерс 2001:** H. P. Maat and T. Sanders, Subjectivity in causal connectives: An empirical study of language in use, *Cognitive Linguistics*, 12/3, 247–274.

76. **Матиесен/Томпсон 1988:** C. Matthiessen and S. Thompson, The structure of discourse and subordination, in: J. Haiman and S. Thompson (ed.), *Clause Combining in Grammar and Discourse*, Amsterdam –Philadelphia: John Benjamins, 275–328.

77. **Маури 2008:** C. Mauri, *Coordination Relations in the Languages of Europe and Beyond*, Berlin – New York:

Mouton de Gruyter.

78. **Микелсен 1984–85:** Х. К. Микелсен, Начини исказивања испуњених и неиспуњених ’очекивања’ у српскохрватским сложеним реченицама, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 27–28, 441–447.

79. **Микелсен 1986:** H. K. Mikkelsen, Синтаксичка зависност (хипотакса) у односу према семантичкој зависности, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 15/1, 47–55.

80. **Мизуно 2007:** Y. Mizuno, ’*Although’ clauses in English discourse: A functional analysis*, Hokkaido University, PhD thesis.

https://eprints.lib.hokudai.ac.jp/dspace/bitstream/2115/32456/1/Mizuno%202007.pdf, 25.08.2020.

81. **Милошевић 1986:** К. Милошевић, Синтаксички поступци за исказивање концесивних релација у сложеној реченици у српскохрватском језику и семантичка структура која се при том остварује, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 15/1, 33–45.

82. **Московљевић Поповић 2018:** J. Московљевић Поповић, *Корелативне конструкције: теоријске основе анализе*, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду.

83. **Мразовић/Вукадиновић ^{2}2009:** P. Mrazović u saradnji sa Z. Vukadinović, *Gramatika srpskog jezika za strance*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

84. **Мусић 1899:** A. Musić, Relativne rečenice u hrvatskom jeziku, *Rad JAZU*, 138, 70–117.

85. **Мусић 1900:** A. Musić, Rečenice s konjunkcijom ’da’ u hrvatskom jeziku, *Rad JAZU*, 142, 1–125.

86. **Новаковић ^{2}1902:** С. Новаковић, *Српска граматика*, Београд: Државна штампарија.

87. **Нордман / Де Блејзер 2000:** L. G. M. Noordman and F. de Blijzer, On the processing of causal relations, in: E. Couper-Kuhlen and B. Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin: Mouton de Gruyter, 35–56.

88. **Нордман 2001:** L. Noordman, On the production of causal-contrastive *although* sentences in context, in: T. Sanders, J. Schilperoord and W. Spooren (ed.), *Text Representation: Linguistic and Psycholinguistic Aspects*, Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins, 153–180.

89. **Палић 2000:** I. Palić, Sintaksa, u: Dž. Jahić, S. Halilović i I. Palić, *Gramatika bosanskoga jezika*, Zenica: Dom štampe.

90. **Палић 2018:** I. Palić, O složenim rečenicama s alternativnim bezuvjetnim klauzama, *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*, 42, 139–156.

91. **Пипер 2005:** П. Пипер, Семантичке категорије у простој реченици: синтаксичка семантика, у [књизи]: Пипер et al., *Синтакса савременога српског језика: проста реченица*, Београд – Нови Сад – Београд: Београдска књига – Матица српска – Институт за српски језик САНУ, 575–982.

92. **Пипер/Клајн ^{2}2014:** П. Пипер и И. Клајн, *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.

93. **Поповић 1977а:** Lj. Popović, Složene rečenice za negiranje realizovanosti neke uzročno-posledične veze, *Књижевност и језик*, 4, 379–391.

94. **Поповић 1977б:** Lj. Popović, Namerne rečenice u funkciji naporednih, *Књижевност и језик*, 24/1, 154–163.

95. **Поповић 1982:** Lj. Popović, Iz problematike konstituisanja i strukturiranja složenih rečenica: nezavisne i zavisne

rečenice, *Књижевност и језик*, 29/1, 1–15.

96. **Поповић 1996:** Љ. Поповић, Интегрални приступ комуникативним реченицама, *Књижевност и језик*, 44/1–2, 1–41.

97. **Поповић 2003:** Lj. Popović, Heterofunkcionalna koordinacija, *Књижевност и језик*, 50/1–3, 1–54.

98. **Поповић [11]2008:** Љ. Поповић, Синтакса, у: *Граматика српског језика за гимназије и средње школе*, Београд: Завод за уџбенике.

99. **Просоли 1975:** A. Prosoli, Dopusna rečenica (O prividnosti razbijene subordinacije), *Suvremena lingvistika*, 12, 21–25.

100. **Ристић 1999:** С. Ристић, Категорија очекиваности у неким граматичким и лексичким јединицама, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 28/2, 159–166.

101. **РМС:** *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I–VI, Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1967–1976.

102. **РСАНУ:** *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XXI, Београд: САНУ, 1959 – .

103. **Ружић 2010:** В. Ружић, О класификацији зависних реченица у српском језику, *Српски језик*, 1–2, 105–119.

104. **Седер 2016:** R. Seder, *Izražavanje koncesivnosti u francuskom, italijanskom i srpskom jeziku*, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, докторска дисертација. http://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/8206/Disertacija9422.pdf?sequence=6&isAllowed=y, 25.08.2020.

105. **Серл 1969:** J. R. Searle, *Speech Acts: an Essay in the Philosophy of Language*, London: CUP.

106. **Сидиропулу 1992:** M. Sidiropoulou, On the connective *although*, *Journal of Pragmatics*, 17/3, 201–221.

107. **Силић/Прањковић 2005:** J. Silić i I. Pranjković, *Gramatika hrvatskoga jezika (za gimnazije i visoka učilišta)*, Zagreb: Školska knjiga.

108. **Свитсер 1900:** E. Sweetser, *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*, Cambridge: Cambridge University Press.

109. **Стевановић [4]1989:** М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик (граматички систем и књижевнојезичка норма)*, 2, Београд: Научна књига.

110. **Стевановић 2017:** J. Стевановић, Текстуални конектор *јер* у прози Иве Андрића, у: *Савремена проучавања језика и књижевности*, 8/1, Крагујевац: ФИЛУМ, 85–92.

111. **Такахаши 2005:** H. Takahashi, Imperatives in Subordinate Clauses, 北海道大学文学研究科紀要, 117, 45–87.

112. **Талми 2000:** L. Talmy, *Toward a Cognitive Semantics: Concept Structuring Systems*, 1, Cambridge: MIT Press.

113. **Танасић 2012а:** С. Танасић, Узрочне реченице с везником *ако*, у [књизи]: С. Танасић, *Из синтаксе српске реченице*, Београд: Београдска књига – Институт за српски језик САНУ, 181–194.

114. **Танасић 2012б:** С. Танасић, Зависне контрастне реченице, у [књизи]: С. Танасић, *Из синтаксе српске реченице*, Београд: Београдска књига – Институт за српски језик САНУ, 195–210.

115. **Тејлор 1997:** J. Taylor, Conditionals and polarity, in: A. Athanasiadou and R. Dirven (ed.), *On conditionals again*, Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins, 289–306.

116. **Тејлор [3]2003:** J. Taylor, *Linguistic Categorization*, New York: Oxford University Press.

117. **Тејлор 2019:** J. Taylor, Prototype effects in grammar, in: E. Dąbrowska and D. Divjak (ed.), *Cognitive Linguistics – Key Topics*, Berlin: Walter de Gruyter, 127–146.

118. **Тјумерс/Хејлен/Жирартс 2005:** J. Tummers, K. Heylen and D. Geeraerts, Usage-based approaches in Cognitive Linguistics: A technical state of the art, *Corpus linguistics and linguistic theory*, 1/2, 225–261.

119. **Томлин 1985:** R. S. Tomlin, Foreground-background information and the syntax of subordination, *Text-Interdisciplinary Journal for the Study of Discourse*, 5/1–2, 85–122.

120. **Томпсон 1987:** S. Thompson, ”Subordination” and narrative event structure, in: R. S. Tomlin (ed.), *Coherence and Grounding in Discourse*, Amsterdam: John Benjamins, 435–454.

121. **Томпсон 1988:** S. A. Thompson, „Concessive” as a Discourse Relation in Expository Written English, *Working Papers in Linguistics*, 35, 64–73.

122. **Тораби/Демберг 2020:** Torabi Asr, F. and V. Demberg, Interpretation of Discourse Connectives Is Probabilistic: Evidence From the Study of *But* and *Although*, *Discourse Processes*, 57/4, 376–399.

123. **Фрејзер 1998:** B. Fraser, Contrastive discourse markers in English, in: A. H. Jucker and Y. Ziv (ed.), *Discourse Markers*, Amsterdam: John Benjamins Publishing, 301–326.

124. **Фрејзер 2009:** B. Fraser, An Account of Discourse Markers, *International Review of Pragmatics*, 1/2, 293–320.

125. **Хилперт 2005:** M. Hilpert, From causality to concessivity: the story of *just because*, *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics*, 11/1, 85–98.

126. **Холвет/Даугавет/Линдштрем 2019:** A. Holvoet, A. Daugavet and L. Lindström, Insubordinated concessive imperatives: An areal constructional idiom type, *Baltic Linguistics*, 10, 307–354.

127. **Чејф 1987:** W. Chafe, Cognitive constraints on information flow, in: R. S. Tomlin (ed.), *Coherence and Grounding in Discourse*, Amsterdam: John Benjamins, 21–51.

128. **Чудомировић 2009:** J. Чудомировић, Речце као текстуални конектори у савременом српском језику, *Књижевност и језик*, 56/3–4, 277–295.

129. **Чудомировић 2014:** Јован Чудомировић, О прототипичним и маргиналним напоредним везницима / координаторима, *Књижевност и језик*, 61/3–4, 219–236.

130. **Чудомировић 2015:** J. Чудомировић, Семантика и прагматика саставних одн. супротних напоредних везника *и*, *па*, *те*, *а*, *али*, *него*, Филолошки факултет Универзитета у Београду, докторска дисертација. http://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/4868/Disertacija495.pdf?sequence=6&isAllowed=y, 25.08.2020.

131. **Чудомировић 2016:** J. Чудомировић, Узрочни субординатори и теорија домена – експериментални приступ, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 45/3, 167–200.

132. **Чудомировић 2019:** J. Чудомировић, Условне клаузе и теорија домена, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 48/3, 259–278.

133. **Штукер/Сандерс 2012:** N. Stukker and T. Sanders, Subjectivity and prototype structure in causal connectives: A cross-linguistic perspective, *Journal of Pragmatics*, 44/2, 169–190.

4. *Циљеви истраживања*

Циљеви истраживања су следећи:

1) да се ослика значењска мрежа испитиваних допусних субординатора;
2) да се испита конкурентност употребе везника *иако, мада* и *премда* одн. које су сличности и разлике међу њима – нпр. да ли су се специјализовали за одређену употребу (као што се у француском језику *parce que* спецификовало за употребу у домену садржаја, а *puisque* за епистемички домен и домен говорних чинова (Свитсер 1990: 82));
3) да се испита статус везничких спојева/израза *упркос томе што, без обзира (на то) што, и поред тога што* у односу на просте везнике;
4) да се опише унутрашња структура допусних везника као категорије (чије су поткатегорије конкретни везници) – који је допусни везник прототипичан представник ове категорије, како се на њега надовезују други везници, има ли преклапања са категоријом неких других везника, нпр. условних, итд.;
5) да се, уз помоћ анализе допусних везника као (главних) обележја допусних клауза, установе синтаксичке карактеристике ових клауза: пре свега, њихово место на континууму зависна – независна клауза, а онда и неке за њих специфичне особине, као нпр. зашто не могу бити фокализоване као остале зависне клаузе (**само иако*, **једино иако*), зашто не постоји упитна реч која би изискивала допусну реченицу као одговор (попут *како, када, зашто* и сл.), зашто клаузе уведене везником *иако* могу имати скаларну интерпретацију, а оне уведене везницима *мада/премда* не могу (*чак иако*, **чак премда/мада*); итд.
6) да се понуди модел за лексикографску обраду како допусних везника, тако и везника уопште.

Комисија сматра **да су наведени циљеви релевантни и оствариви и да би реализација циљева 1–5 представљала значајан допринос на пољу синтаксе, семантике и прагматике везника у српском језику – конкретно, разумевању семантике конструкција с допусним клаузама у савременом српском језику и опису система допусних субординатора у српском језику, а да би остварење циља наведеног под 6 представљало значајну примену у области лексикографије**.

5. *Очекивани резултати*

Кандидаткиња полази од **две главне хипотезе**: прва је семантичке природе: РАЗЛИЧИТИ ДОПУСНИ ВЕЗНИЦИ „СПЕЦИЈАЛИЗОВАЛИ" СУ СЕ ЗА РАЗЛИЧИТЕ УПОТРЕБЕ – што ће проверавати узимајући у обзир различите параметре, од којих је најистакнутији домен употребе (Свитсер 1990, и надградње ове теорије). Друга хипотеза подразумева однос семантике и синтаксе: СЕМАНТИКА ДОПУСНИХ ВЕЗНИКА (КАО ГЛАВНИХ ОБЕЛЕЖЈА ДОПУСНИХ КЛАУЗА) УТИЧЕ НА СИНТАКСИЧКУ СТРУКТУРУ ДОПУСНИХ КЛАУЗА И НА ЊИХОВО МЕСТО НА КОНТИНУУМУ ЗАВИСНА – НЕЗАВИСНА КЛАУЗА.

Очекивани су следећи **резултати**.

Главни резултат предложеног истраживања био би опис семантике/прагматике допусних везника на основу релевантних параметара – пре свега, каква је унутрашња структура ових категорија; које употребе су карактеристичне за различите везнике; који је прототипичан допусни везник одн. какво је чланство осталих везника у категорији допусних везника – као и опис синтаксичких карактеристика допусних клауза, заснованих на семантици њихових главних обележја (субординатора).

Кандидаткиња је, такође, изложила и неколико конкретних, појединачних питања, чије расветљавање такође спада у очекиване резултате овог истраживања, од којих издвајамо следеће:

а) у вези с употребом везника *иако* – да ли се концесивност може остваривати у домену садржаја (Свитсер

1990: 79) или не;

б) да се, за разлику од везника *иако*, везник *премда* пре свега среће у следеће две употребе: 1) инференција проистиче из пропозиције остатка више клаузе (а не из пропозиције зависне клаузе, као код везника *иако*), док се пропозиционим садржајем зависне клаузе уведене везником *премда* тај инференцијални садржај поништава, ограничава, спецификује, итд.; 2) инференцијални садржај зависне клаузе уведене везником *премда* и инференцијални садржај остатка више клаузе међусобно се супротстављају, с тим да садржај зависне клаузе односи превагу;

в) да се, за разлику од везника *иако* и *премда*, везник *мада* пре свега среће у следеће две употребе: 1) пропозиционим садржајем зависне клаузе уведене везником *мада* износи се нова (често неочекивана), додатна информација, која – на плану информативности – „слаби" претходну, означену остатком више структуре; 2) употребљава се као конектор.

г) да је везник *макар / ма (ко, колико, како* и сл.*) (да),* по свом понашању, унеколико сличан везнику *иако*: уводи зависну клаузу чији се инференцијални садржај поништава пропозицијом остатка више клаузе (чиме се услов из зависне клаузе показује као недовољан);

д) да се везницима *премда* и *мада* може увести клауза која има засебну илокуциону снагу, тј. која самостално има вредност говорног чина;

ђ) да се клаузе чија су обележја везници *премда* и *мада* приближавају категорији независних клауза (на континууму зависна – независна клауза).

6. *План рада и методе истраживања*

План рада. Процес истраживања састојаће се из три фазе, које нису нужно одвојене. Прва фаза укључује формирање корпуса, друга прикупљање и ишчитавање литературе, а трећа анализу примера на основу релевантних параметара.

У вези са структуром саме дисертације, план њеног писања је следећи.

Уводни део садржаће опис предмета и циљева истраживања, корпуса и општег теоријско-методолошког апарата. Кандидаткиња ће пажњу посветити појмовима *допусни везник* и *допусна клауза* одн. даће преглед допусних везника и семантичких типова допусних клауза који се помињу у литератури. Уследиће детаљније образлагање теоријског оквира и увођење кључних појмова и параметара за анализу.

Анализа семантике и прагматике допусних везника и везничких израза представљаће централни део дисертације: сваком везнику / везничком изразу биће посвећено засебно поглавље. Након анализе појединачних везника, биће упоређене њихове значењске мреже: говориће се о сличностима и разликама, о њиховим конкурентним употребама одн. о „расподели" употреба унутар категорије допусних везника. Посебна поглавља биће посвећена односу синтаксе и семантике/прагматике – прецизније, континууму између зависних и независних клауза, као и лексикографској обради допусних везника (а и везника уопште).

У завршном делу рада кандидаткиња планира да разматра релевантна теоријска питања, постављена како у досадашњој литератури, тако и кроз предложену дисертацију, а потом ће уследити закључна разматрања.

Методе истраживања. У складу са постулатима когнитивне лингвистике, која чини и теоријски оквир овог истраживања, анализа ће бити заснована на употреби одн. основни метод биће анализа корпуса.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА
НАПОМЕНА:

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је кандидаткиња **Александра Јовановић** подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области **савременог српског језика**.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је **проф. др Душка**

Кликовац подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу свега изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе **позитивну оцену** о подобности кандидаткиње Александре Јовановић и предложене теме докторске дисертације „Семантика и прагматика допусних везника у савременом српском језику (когнитивнолингвистички приступ)", а да за ментора именује др Душку Кликовац, редовног професора Филолошког факултета Универзитета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

_____

Доц. др Јован Чудомировић

_____

Доц. др Балша Стипчевић

_____

Проф. др Бојана Милосављевић